

Bedömning på systemnivå - En komparativ studie av stegsystemet i språk i den svenska skolan och språknivåer i Europarådets *Common European Framework of Reference for Languages (CEFR)*

Mats Oscarson

In the early 1970's, the Council of Europe commenced work that aimed at identifying levels of language learning in a transparent and generally applicable way. The project resulted in the definition of six cardinal levels of competence according to a descriptive model called the Common European Framework of Reference for Languages. This made a strong and lasting impact and the CEFR concept is now being employed both in Europe and beyond as an important tool in the communication about goals and activities in language teaching and assessment. The highly influential work inspired the Swedish National Agency for Education (Skolverket) to transpose the curricular goals for languages into an approximate CEFR model encompassing 7 levels, or stages (steg), which would thereby, among other things, enable comparison of features of language education across cultural and national boundaries. This article describes a previously unpublished study that investigated the conceptual relationship between the 7 stages of language ability laid out in Swedish school curricula and the 6-level CEFR system (Oscarson 2002). Against the background of the increasingly strong interest in the latter system, the purpose of the article is to update and review the analytical procedure and the results of this study. A text analytics method for stepwise comparison of the systems was devised and used in the alignment. Areas of competence were matched for content, and descriptions of abilities in the Swedish curricula close in meaning to descriptors in the CEFR system were identified. Conclusions were drawn about the interrelationships that exist between

- En komparativ studie av stegsystemet i språk i den svenska skolan och...

the systems and points on the two scales. The results indicate where any given stage in a Swedish language curriculum is located on the CEFR scale. The general conditions for the work undertaken, as well as possible further research, are discussed.

Keywords: Common European Framework, CEFR, GERS, language assessment, language proficiency scales

Mats Oscarson, Professor emeritus
Department of Pedagogical, Curricular and Professional Studies,
University of Gothenburg

Mats.Oscarson@ped.gu.se

Inledning och bakgrund

I kursplanereformen år 2000 i den svenska skolan infördes ett nytt system för beskrivning av kurser och mål i språk i den svenska skolan (Skolverket 2000). Systemet består av sju successiva språkfärdighetsnivåer, kallade Steg (1-7), som kurser i ämnena engelska, moderna språk och teckenspråk för hörande relateras till. Stegen visar på ett konkret och enhetligt sätt hur eleverna avancerar i sina studier genom grundskolan och vidare genom den gymnasiala utbildningen. Reformen ökade möjligheterna att se på lärandet av olika språk i olika skolformer i ett gemensamt övergripande perspektiv.

Också de nyare kurs- och ämnesplaner som kom 2011 har denna formella struktur, som framgår av ”Kommentarmaterial till kursplanen i engelska”:

Grundskolans nya kursplan ingår liksom tidigare, tillsammans med gymnasieskolan, i ett gemensamt system med generella och påbyggbara språknivåer, så kallade steg. Utgångspunkten för detta system är Europarådets ”Gemensam europeisk referensram för språk, lärande, undervisning och bedömning” (GERS). Detta är ett vedertaget europeiskt system med generella språknivåer.

Den nya kursplanen i engelska har ytterligare harmoniserats gentemot den europeiska referensramen. Bland annat omfattar det centrala innehållet de texttyper och kontexter för språkanvändning som förekommer i den europeiska referensramen.

(Skolverket, 2011a, s 6)

I Skolverket (2011c, s 5) meddelas det vidare: ”Språknivåerna i stegen är i princip desamma som tidigare” (dvs desamma som i Kursplaner 2000).

Stegindelningen bygger alltså på CEFR (på svenska GERS, Gemensam europeisk referensram för språk), ett referenssystem som har sin grund i ett långsiktigt målbeskrivningsarbete i språk organiserat av Europarådet fr.o.m. början av 1970-talet samt i en till det arbetet kopplad empirisk undersökning om sekvensering av språkkunskaper på en nivåskala. Denna verksamhet resulterade så småningom i rapporten *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment* (Council of Europe, 2001), vilken också finns översatt till svenska (Skolverket, 2009). CEFR berör flera olika aspekter av organisation och lärande av språk, men det allmänna intresset för arbetet har främst kommit att gälla definitionen av kunskapsnivåer (*levels of proficiency*).

I den här artikeln beskrivs ett uppdrag för Skolverket som genomfördes 2001-2002 och som främst gick ut på att undersöka hur de sju språkstegen i Kursplaner 2000 innehållsmässigt och strukturellt förhåller sig till *CEFR*-systemets sex *Levels* (Oscarson, 2002). I grunden var det fråga om en text-analytiskt baserad jämförelse som utgick från tolkningar av innebörden i beskrivningarna av mål i de två systemen och som redovisades fortlöpande i skriftliga och muntliga rapporter till uppdragsgivaren. Resultat angavs första gången i en preliminär översättningstabell i publikationen *Europeisk språkportfolio 16+* (Uppsala universitet, 2001). De mera slutgiltiga resultaten har därefter använts (med endast marginella ändringar) av både Skolverket och andra för att informera om relationen mellan Steg och CEFR-nivåer, ofta med hjälp tabeller och figurer som anger de direkta sambanden (jämför t.ex. Skolverket 2005; Skolverket 2011c, s. 7; Skolverket, 2012, s 28-29; Erickson, 2011, s 35; Stenberg, 2013, s 9). De slutsatser som den föreliggande studien resulterade i har alltså anammats av uppdragsgivaren och är väl kända i den språkdidaktiska diskussionen.

Beskrivningen av tillvägagångssättet vid fastställandet av dessa samband har däremot inte publicerats tidigare (och har heller inte refererats). Det har dock visat sig att det finns ett mer allmänt intresse för undersökningen och för den grundläggande frågan om hur kopplingen mellan språkstegen och CEFR faktiskt har åstadkommit (vilket bl.a. framgått av förfrågningar till författaren). Samtidigt kan nämnas att det är brukligt att grunden för uppgifter om kända test- och kursnivåers förhållande till CEFR motiveras och beskrivs tydligt, men uppenbarligen har sådan redovisning inte skett i tillräcklig omfattning i det här fallet.¹

Bristen på bekräftande undersöknings- och sambandsdata har också påtalats i ett vidare forum. I EU-rapporten *The Implementation of The Common European Framework for Languages in European Education System* noteras att "several legal documents of the Swedish education system are based on the CEFR" och sägs samtidigt att "there are some concerns about the implementation of the CEFR in Sweden: The relation between the legal documents for education and the CEFR is not empirically substantiated by any research study" (European Union, 2013, Section 4.5).

Syften

Det allmänna syftet med den här artikeln är därför att bidra med mer information av det slag som efterfrågas. Det sker främst genom att för en vidare krets aktualisera och uppdatera den ursprungliga redovisningen av studien. Avsikten är främst att ge ett fortsatt tolkningsstöd för lärare och andra som vill få en närmare uppfattning om vad kursplanernas

1 När det gäller test- och examinationsförhållanden finns det detaljerade anvisningar om hur man bör gå tillväga i denna sorts validering av de uppgifter man lämnar. Se t.ex. Council of Europe (2009), som är en manual "specifically focused on procedures involved in the justification of a claim that a certain examination or test is linked to the CEFR" (sid 1). Det nämns också att manualen har använts på många olika sätt, bl.a. "to assist schools to develop procedures to relate their assessments to the CEFR" (s 2) och då mot bakgrund av att "There are many contexts in which the examination or test leading to a significant qualification is set by the teacher or school staff rather than an external body" (s 3). Se också North (2009) om möjligheten att använda bl.a. lärarbedömningar i studier av den här typen.

Steg i språk uttrycker i förhållande till det internationellt välbekanta europeiska ramverket för språkstudier.

Ett annat syfte är av mera metodisk art, nämligen att uppmärksamma proceduren för jämförelsen (som inte har beskrivits i tryck tidigare). Den visar på en möjlig väg att gå om man vill länka nivåindelade målbeskrivningar i olika studie- eller inläringssystem till varandra. En förutsättning för att metoden ska kunna tillämpas är bland annat att målen är någorlunda konkret och tydligt specificerade. En del övriga villkor för tillämpningen av metoden på det föreliggande materialet anges i avsnittet *Förutsättningar för studien och tillvägagångssätt* nedan.

Det empiriska underlaget till CEFR-skalorna

Konstruktionen av den europeiska referensramen bygger i huvudsak på resultat från ett schweiziskt forskningsprojekt som genomfördes vid mitten av 1990-talet och som har beskrivits utförligt i en doktorsavhandling framlagd av Brian North (1995). Forskningen finns också sammanfattad i Council of Europe (2001, Appendix B) och Council of Europe (2002, kap 7).

Kortfattat och mycket förenklat uttryckt innebar Norths arbete följande.

Ett 30-tal språkfärdighetsskalor (med beskrivna nivåer) som användes i olika undervisnings- och utvärderingssammanhang samlades in och kategoriserades. Skalorna delades sedan upp i sina beståndsdelar, dvs i de enskilda satser och meningar som tillsammans utgör definitionerna av förmåga. Dessa enskilda uttryck refererade man i arbetet till som deskriptorer (eng. *descriptors*). Exempel, i svensk översättning, är: 'Förstår tydligt långsamt tal i vardaglig enkel konversation', 'Uttrycker sig flytande och spontant, nästan utan ansträngning', 'Kan skriva ett personligt brev med beskrivningar av erfarenheter, känslor och händelser'.

De tydligaste och mest relevanta av de samlade deskriptorerna granskades, bearbetades och nivågrupperades sedan för att användas i olika försök som gick ut på en validering av hela materialet. I denna process fick lärare göra bedömningar av i vilken mån de enskilda deskriptorerna stämde som beskrivningar på studerande vars färdigheter

- En komparativ studie av stegsystemet i språk i den svenska skolan och...

de väl kände till. Lärarnas bedömningar analyserades sedan enligt en speciell statistisk metod (s.k. Rasch-analys) som gjorde det möjligt att fastställa slutliga skalnivåer för deskriptorerna och att eliminera sådana som inte entydigt kunde inordnas på en skala. Slutprodukten blev ett antal språkfärdighetsskalor uppbyggda av ”påståenden, utsagor” (*statements*) på kända färdighetsnivåer.

Ett mycket stort antal lärare och studerande deltog i detta utvecklingsarbete. Resultatet har som antytts tidigare fått mycket stor användning, främst i Europa men också i andra delar av världen (se t.ex. North, 2014; European Union, 2013).

På basis av detta arbete beskrivs i Europarådsrapporten bl.a. sex grundläggande färdighetsnivåer i språk, s.k. *Common Reference Levels*, inordnade under tre klassiska benämningar på stadier av språkutveckling (nybörjare, fortsättare och avancerade). Systemet betecknas på följande sätt:

C2	Mastery	Proficient user (Avancerat stadium)
C1	Effective operational proficiency	
B2	Vantage	Independent user (Fortsättarstadium)
B1	Threshold	
A2	Waystage	Basic user (Nybörjarstadium)
A1	Breakthrough	

Varje nivå beskrivs i ett antal termer av förmåga i språket (s.k. ’*Can Do*’ *statements*). Exempel: ”*Can deal with most situations likely to arise whilst travelling in an area where the language is spoken.*” Sammantaget bildar *CEFR*-nivåerna en beskrivningsskala som kan användas av myndigheter, språkutbildningsanordnare, läromedelsproducenter, testföretag m.fl. för att informera om och tolka färdighetsnivåer i bl. a kurser, läromedel och certifikat av olika slag.

CEFR omfattar ett stort antal skalor avseende skilda färdighetsområden. Förutom de många skilda skalorna finns också en generell skala kallad *The global scale* (se Appendix). Denna har dessutom transformerats till en övergripande självbedömningsmatris (*a self-assessment tool*) som fått mycket utbredd användning.

För närmare information om *CEFR* (GERS) hänvisas till Council of Europe (2001) och Skolverket (2009). I den senare finns alla skalorna översatta till svenska.

I rapporteringen använder jag en del förkortningar, enligt följande.

<i>CEFR</i>	<i>Common European Framework of Reference for Languages</i>
GERS	Gemensam europeisk referensram för språk
SV	Språkval (dvs i grundskolan)
EV	Elevens val (dvs i grundskolan)
hög	Övre delen av nivån (inom vissa <i>Scales</i> och <i>Levels</i> ; jfr avsnittet ”En närmare jämförelse”)
låg	Nedre delen av nivån (dito)
HF	Hörförståelse
MI	Muntlig interaktion
MP	Muntlig produktion
LF	Läsförståelse
SP	Skriftlig produktion

Andra tillämpningar av CEFR

CEFR-konceptet har på kort tid fått stort genomslag som ett värdefullt referenssystem på områdena undervisningsplanering, materialproduktion och färdighetsbedömning. Tillämpningarna är många.² Bland annat i utvecklingen av bedömnings- och dokumentationsmodellen *The European Language Portfolio (ELP)*, som nu existerar i över ett hundratal språk- och målgruppsspecifika versioner, har *CEFR*-nivåerna spelat en central roll.³ De används till exempel, i lätt omredigerad form, som underlag för elevers självbedömningar. Det sker dels med hjälp av en övergripande nivå- och färdighetstabell i s.k. *Can do*-form (”*I can recognise familiar words and very basic phrases concerning myself, my family and immediate concrete surroundings when people speak slowly and clearly*” o.likn.), dels med hjälp av avsevärt mer omfattande checklistor med

2 Se t.ex. North (2014) samt rapporten *Case Studies* från Europarådet (Council of Europe, 2002) som beskriver användningen av *CEFR* i ett flertal länder.

3 Närmare information om *The European Language Portfolio* finns på Europarådets hemsida <http://www.coe.int/t/dg4/education/elp/>

motsvarande innehåll. Också dessa är organiserade i de sex nivåerna (A1-C2) med fördelning över ett antal färdighetsområden.

En annan mycket stor satsning, i vilken *CEFR*-skalorna används som ett praktiskt orienteringsinstrument, är det internetbaserade bedömningssystemet *DIALANG* (*Diagnosis of Language Skills*) (se Huhta m.fl. 2002; Alderson, 2005). Här erbjuds kostnadsfria test i 14 olika europeiska språk (danska, engelska, finska, franska, grekiska, iriska, isländska, italienska, nederländska, norska, portugisiska, spanska, svenska och, tyska). Resultaten rapporteras i form av uppnådda *CEFR*-nivåer, från A1-C2.⁴

Förutsättningar för studien, tillvägagångssätt och resultat

Av självklara skäl kunde jag bara ta in i den här jämförande analysen sådana färdighetskategorier som återfinns i *båda* nivåsystemen (Steg och *Levels*). Därför fick exempelvis beskrivningarna av kulturmål utgå, eftersom de saknas i *CEFR*. Mål som närmast är aktuella för lite äldre språkanvändare, t.ex. 'Note-taking (Lectures, seminars, etc)' och 'Goal-oriented co-operation (e.g. Repairing a car, discussing a document, organising an event)', liksom sådana som inte finns uttryckligen representerade bland Steg-systemets Mål, t.ex. förståelse av 'Public announcements' och 'Watching TV and film', fick av samma anledning lämnas åt sidan.

En generell skillnad mellan systemen är att i Stegen intar de s.k. metakognitiva aspekterna på inläringen ("medvetandemålen", reflektionen kring de egna studierna och lärandet) en bestämd plats i beskrivningarna (vilket de inte gör i *CEFR*). Utvecklingen av det viktiga självständiga tänkandet tas in som en komponent redan från början och hela vägen upp t.o.m. Steg 7. Detta speglas i formuleringar som "kunna reflektera över hur den egna inläringen av t.ex. ord och fraser går till" (Steg 1), "kunna reflektera över och dra slutsatser om sitt sätt att lära sig språket" (Steg 4), "kunna utvärdera sitt arbete som ett led i att förändra och förbättra sitt lärande" (Steg 6). Sådana

⁴ Programmet kan laddas ner gratis på projektets hemsida: <http://www.lancs.ac.uk/researchenterprise/dialang/about>

metakognitiva färdigheter är inte inkluderade i *CEFR Levels* och jag har alltså inte kunnat ta hänsyn till dem i min jämförelse.

Jag började mitt sorteringsarbete med att bryta ner var och en av de sju enskilda Stegens ”Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs” i sina skilda kategorier av deskriptorer (beskrivningar), dvs i sina delfärdigheter (hörförståelse, muntlig interaktion, muntlig produktion, läsförståelse, skriftlig produktion). Detta var lätt gjort, eftersom de återkommer i en given ordningsföljd i de olika Stegen.

Sedan matchade jag de beskrivna delfärdighetsområdena i Stegen mot de motsvarande områdena i skilda *CEFR*-skalor. På grund av att inte alla skalor är direkt relevanta (jfr ovan), och dessutom på grund av att de är så många, fick jag göra ett urval enligt Tabell 1. Alla de som enligt min bedömning är centrala på varje färdighetsområde är dock med. Beteckningarna till vänster är mina egna (dvs de är inte betecknade så i Steg-beskrivningarna). Färdigheterna listas i den ordning de beskrivs inom de olika Stegen.

I fråga om delfärdigheten Skriftlig produktion (SP) har jag, som framgår av tabellen, också gjort en del jämförelser med beskrivningar i två skalor i *CEFR*-kategorin *Written interaction*, närmare bestämt *Overall written inter-action* och *Correspondence*. Dessa innehåller också bestämmningar av den rent produktiva förmågan, vilket gav mig en något bredare bas för jämförelserna. Annars är det ju så att ‘Skriftlig interaktion’ inte specificeras på något mer explicit sätt bland målen i Steg-systemet (medan ‘Muntlig interaktion’ gör det). Beskrivningarna av skriftlig förmåga i Steg-systemet är ganska konsekvent fokuserade på produktionen (dvs snarare än interaktionen). Exempel: “kunna göra sig förstådd i skrift i mycket enkel form för att meddela något” (Steg 1), “kunna uttrycka sig i enkel form i skrift för att berätta, beskriva eller informera om något” (Steg 3), “kunna begära och ge information i skrift samt berätta och beskriva något” (Steg 4), “kunna sammanställa och skriftligt redovisa ett arbete ...” (Steg 7). *Written interaction* exemplifieras allmänt i *CEFR* med bland annat sådana numera vanliga språkliga aktiviteter som “passing and exchanging notes, memos etc. when spoken interaction is impossible and inappropriate”, “correspondence by letter, fax, email etc”, “participating in on-line or off-line computer conferences” (Council of Europe, 2001, avsnitt 4.4.3.2).

Tabell 1. Delfärdigheter i Steg-beskrivningar och motsvarande delfärdighetsskalor i CEFR-systemet

<i>Delfärdighet i Steg-beskrivningar</i>	<i>Delfärdighetsskala i CEFR</i>
Hörförståelse (HF)	<i>Aural reception (listening)</i> <i>Overall Listening Comprehension</i> <i>Understanding conversation between native speakers</i> <i>Listening as a member of a live audience</i> <i>Listening to announcements and instructions</i> <i>Listening to audio media and recordings</i>
Muntlig interaktion (MI)	<i>Spoken interaction</i> <i>Overall spoken interaction</i> <i>Understanding a native speaker interlocutor</i> <i>Conversation</i> <i>Informal discussion (with friends)</i> <i>Formal discussion and meetings</i> <i>Informal exchange</i>
Muntlig produktion (MP)	<i>Oral production (speaking)</i> <i>Overall oral production</i> <i>Sustained monologue: Describing experience</i> <i>Sustained monologue: Putting a case</i>
Läsförståelse (LF)	<i>Visual reception (reading)</i> <i>Overall reading comprehension</i> <i>Reading correspondence</i> <i>Reading for orientation</i> <i>Reading for information and argument</i> <i>Reading instructions</i>
Skriftlig produktion (SP)	<i>Written production</i> <i>Overall written production</i> <i>Creative writing</i> <i>Reports and essays</i> <i>Written interaction</i> <i>Overall written interaction</i> <i>Correspondence</i>

Efter matchningen av färdighetsområden gick jag vidare till att försöka avgöra hur beskrivningarna i Steg-systemet betydelse- och innehållsmässigt förhöll sig till enskilda deskriptorer i *CEFR*-systemet. Eftersom det knappast i något enda fall finns en direkt jämförbarhet mellan systemen i det här avseendet, blev det ofta fråga om *tolkningar av inbördes förhållanden* mellan formuleringar på svenska och engelska. I många fall var avgörandena svåra och det var ofta så att jag hellre fick avstå från att pricka in *förmodade* motsvarigheter än att ta fasta på dem och därmed riskera att dra felaktiga slutsatser. På det hela taget kändes det dock fullt möjligt att hitta det antal länkar som behövdes för en någorlunda pålitlig skattning.

För att försöka åstadkomma så oberoende och neutrala jämförelser som möjligt analyserade jag Stegen i slumpvis ordning. Om jag hade tagit Stegen i strikt ordningsföljd hade jag antagligen anpassat mig – successivt – efter mina egna närmaste föregående serie bedömningar. I grunden analyserade jag också Stegen ett i taget (i jämförelse med *Levels*) men tog i viss mån hänsyn till att de, som det sägs i kursplanerna, bygger på varandra. På samma sätt gick jag tillväga när det gäller *Levels*. Anledningen till att det inte är möjligt att fullt ut analysera ”kumulativt” är att ingendera skaltypen är endimensionell, dvs de är inte uppbyggda med utgångspunkt i definierade färdighetskategorier som återkommer längs hela skalan. Rent praktiskt är det heller knappast möjligt att åstadkomma detta i ett kursplanesammanhang. Se vidare kommentarerna efter resultatredovisningen (avsnittet ”Skalornas uppbyggnad”).

Till att börja med gjorde jag en mycket allmän bedömning av hur de två skalsystemen förhåller sig till varandra. Den är baserad på en jämförelse mellan beskrivningarna av de sju Stegen och den globala *CEFR*-skalan, dvs *Common Reference Levels: global scale* (Council of Europe, 2001, sid 24; se också Appendix).

Resultatet framgår av Tabell 2. Observera att det är de i förhållande till Stegen *närmast* skattade *CEFR*-nivåerna som anges i högerkolumnen, inte nödvändigtvis nivåer som exakt motsvarar Stegen. Detta framgår också av att olika steg kan stå mittemot en och samma *CEFR*-nivå (dvs i den här preliminära skattningen). Det är ett ganska brett register av färdigheter som ryms *inom* varje sådan nivå.

- En komparativ studie av stegsystemet i språk i den svenska skolan och...

Tabell 2. Översiktlig skattning av samband mellan Steg (kurser) och *Levels*, baserad på en jämförelse mellan Steg (kurskoder inom parentes) och den globala *CEFR*-skalan

S T E G	Kurser (kurskoder)	Kurskoder	Preliminärt
	Lpl 2000	Engelska/Moderna språk Lpl 2011	skattad CEFR Level
7	Eng C (MSPR1207)	ENG7 / MOD7	C1
6	Eng B (MSPR1206)	ENG6 / MOD6	B2
5	Eng A (MSPR1205)	ENG5 / MOD5	B1
4	Eng 9 (MSPR1204)	Åk 9 / MOD4	B1
3	Mod.spr. (MSPR1203)	MOD3	A2
2	Mod.spr. (SV)9 (MSPR1202)	Åk 6 / Åk 9 SV MOD2	A2
1	Eng 5, Mod.spr. (EV)9 (MSPR1201)	- / Åk 9 EV MOD1	A1/A2

Det här blev naturligtvis en mycket grov jämförelse, men den visar genast på det förhållandet att Stegen inte täcker in hela den mycket vida *CEFR*-skalan. Denna sträcker sig ju från en allra lägsta fungerande språknivå, där man t.ex. bara kan "*understand and use familiar everyday expressions and very basic phrases...*" (A1) upp till den synnerligen avancerade nivå där man exempelvis "*Can understand with ease virtually everything heard or read*" (C2). I den här översiktliga jämförelsen tycks kursplanernas sju utbildningssteg svara mot 3.5 nivåer på *CEFR*-skalan. Därmed skulle man på det hela taget kunna säga att eleven behöver ta två Steg i skolan för att förflytta sig en nivå på *CEFR*-skalan. (Jämför också redovisningen nedan i avsnittet Utvidgad jämförelse.)

En närmare jämförelse

Jag behövde förstås tränga lite djupare in i underlagen för att kunna göra en säkrare bedömning och fortsatte då med att granska ytterligare material i *CEFR* som kan belysa relationen till Steg-definitionerna. Utgångspunkten är i det här fallet de ytterligare kalibrerade deskriptorer ('scaled illustrative descriptors') som togs fram i det schweiziska forskningsprojektet (North, 1995) och som resulterade i

det utvecklade skalsystem som beskrivs i Council of Europe (2001), kap 4 och Appendix B.

De skalor jag i första hand kunde använda, dvs med tanke på deras inriktning i förhållande till Steg-definitionerna, är de som anges i Tabell 1 ovan.

För att det skulle bli möjligt att göra direkta jämförelser mellan Steg och *Levels* (CEFR-nivåer) var det nödvändigt att göra vissa sammanvägningar av beskrivningar i vardera systemet. Behovet av sådan sammanvägning i CEFR beror på att detta system totalt sett är avsevärt mer utvecklat än Stegen. För att ta ett exempel: Kategorin Hörförståelse sammanfattas kort på ett ställe (omfattande 1-3 rader) i varje Steg, medan den i CEFR karakteriseras i flera olika skalor och med betydligt mer text. Jag jämförde alltså i mitt fall den enskilda hörförståelsebeskrivningen i varje Steg med motsvarande färdighet som den beskrivs i *fyra olika skalor* i CEFR.

För att jag skulle kunna komma fram till en sorts generell CEFR-nivå som svarar mot ett givet Steg fick jag därför väga samman fem *Level*-skattningar för färdigheterna HF, MI, MP, LF och SP i varje Steg (jämför Tabell 3) till en genomsnittlig *Level* (angiven i kolumnen längst till höger). Det är alltså denna som blir den generella CEFR-nivå som kan sägas motsvara det givna Steg som jag utgick från.

Tabell 3 sammanfattar resultaten av den fördjupade jämförelsen. Angivelse av två nivåer med bindestreck emellan (t.ex. A1-A2) innebär att den skattade sammanvägda nivån ligger i registret mellan de två, dvs i det här fallet i registret A1 (hög)-B1 (låg).

I vissa CEFR-skalor finns en delningslinje mellan lägre och högre beskrivningar *inom* nivån.⁵ Uppdelningen förekommer dock bara i

5 I Council of Europe (2001) använder man beteckningen 'criterion level' för exempelvis A2, dvs om nivån inte är uppdelad. Beskrivningarna kan då tolkas som minimikraven för hela nivån (jfr Andered, 2001, s. 31: "De definitioner som används för de olika nivåerna i CEF är att betrakta som 'godkändkrav' för dessa nivåer"). Om A2 är uppdelad på A2.1 och A2.2 kallar man den förra för 'criterion level' och den senare för 'plus level'. A2.1 får alltså tolkas som en beskrivning av vad man lägst ska ha uppnått för att ligga på nivå A2. A2.2 innebär hög prestationsnivå inom densamma. Obs att skalnivåerna A1, C1 och C2 inte har denna uppdelning beroende på att det bara finns empiriska resultat för de sammanlagt 9 nivåerna (dvs inkl A2.2, B1.2 och B2.2). För närmare detaljer om dessa förhållanden, se avsnitt 3.5 i Council of Europe (2001) resp North (1995), avsnitt 12.1.2 och *passim*.

mittregistret av dessa skalor (nivåerna A2, B1 och B2) och är inte heller där systematiskt genomförd. I en del skalor finns den, i andra inte. I Tabell 3 markerar jag denna i vissa fall möjliga preciseringen med 'låg' resp 'hög' inom parentes.

Tabell 3. Preliminär skattning av samband mellan Steg och *CEFR Levels*:

Per enskilt färdighetsområde och sammanvägt

S T E G	Kurs (exempel)	CEFR Level per färdighetsområde					Sammanvägd preliminär CEFR level
		Hör- förståelse	Muntlig interaktion	Muntlig produktion	Läs- förståelse	Skriftlig produktion	
7	Eng C	B2 (hög)	B2 (hög)	B2 (hög)	B2	B2	B2 (hög)
6	Eng B	B2 (hög)	B1 (hög)	B1	[B1-B2]	B2 (låg)	B1-B2 *
5	Eng A	B2 (låg)	B1 (hög)	B1	[B1]	B1	B1 (hög)
4	Eng 9	B1-B2	B1 (låg)	A2-B1	B1	B1 (låg)	B1 (låg)
3	Mod.spr	B1	A2 (hög)	A2	A2-B1	A2-B1	A2-B1 **
2	Mod spr	B1 (låg)	A2 (hög)	A2 (låg)	A2	A2	A2
1	Eng 5	A1-A2	A2 (låg)	A2 (låg)	A1-A2	A1-A2	A1-A2 ***

* Dvs medelnivån för de två, som är B1 (hög)-B2 (låg)

** Dvs medelnivån för de två, som är A2 (hög)-B1 (låg)

*** Dvs medelnivån för de två, som är A1 (hög)-A2 (låg)

Den fördjupade analysen ger en mer nyanserad bild av sambanden än den jag antydde i det föregående avsnittet ("Översiktlig jämförelse"). Skattningarna är lite mer exakta och visar tydligare att det inte är så enkelt att direkt översätta de sju stegen till nivåer på *CEFR*-skalan. Skalpunkter ligger inte mitt emot varandra i de flesta fall. Det var ju heller inte väntat att de skulle göra det, bl.a. av det skälet att det inte är samma antal punkter på de två skalorna. Stegen faller alltså på lite olika sätt i förhållande till *Levels* som de är definierade.

Det kan vara befogat att återigen påpeka att jämförelserna inte kan uttryckas i exakta kvantitativa mått, eftersom de är baserade på tolkningar av textinnehåll. I viss mån har jag försökt markera detta genom att sätta de något mer osäkra skattningarna inom hakparentes.

Utvidgad jämförelse

Bedömningarna har hittills blivit ganska allmänna och ungefärliga. För att få ytterligare underlag för jämförelsen beslöt jag mig därför för att gå utanför de egentliga Steg-beskrivningarna (Målen) och också titta på de färdighetsdefinitioner som finns i *Betygskriterier* för varje Steg. Detta är möjligt av två skäl. För det första uttrycks kriterierna i absoluta termer, dvs de beskriver konkreta kompetenser (som i *CEFR*) och inte relativ kompetens, som i det gamla normrelaterade betygssystemet. För det andra talar Målen om vad ”eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs” och därför bör åtminstone betyget Godkänd, men strängt taget inget annat betyg (och motsvarande för betyget E enligt 2011 års kursplaner och Skolverket 2012, s 28), också kunna ses som ett uttryck för var nivån ligger förmågemässigt. Högre betyg som Väl godkänd och Mycket väl godkänd bör logiskt sett markera ”delsteg” på vägen till nästa nivå (Steg). Det vore således inte rimligt att i stället ta fasta på färdighetskriterierna (kunskapskraven) för den andel av eleverna som ”väl” uppnått nivån – och särskilt inte bara för den ganska lilla andel som ”mycket väl” uppnått nivån.

Argumentet för att ta in ett betygskriterium i måldiskussionen och skaljämförelsen är alltså helt enkelt det att betyget uttrycker grad av måluppfyllelse, dvs nivå. Kriterierna är direkta härledningar ur kursplanernas målbeskrivningar och presenteras t.ex. i Skolverket (2000) som en underavdelning till det övergripande avsnittet Mål.

Jag fogade således kriterierna för betyget Godkänd till det underlag som jag utgått ifrån i analyserna ovan, dvs de rena *målbeskrivningarna* per Steg. Stegbeskrivningar plus Kriterier för betyget Godkänd blev därmed det nya något utvidgade underlaget. Kriterierna blev i princip en ny kategori som jag tolkade innebörden av för sig.

Jag summerar resultaten av denna utvidgade jämförelse i Tabell 4. Den förändring som denna innebär i förhållande till uppgifterna i Tabell 3 anger jag så här:

- /+ Den angivna bedömningen ska höjas
- /– Den angivna bedömningen ska sänkas
- /= Bedömningen ändras inte
- /? Osäkerhet om bedömningen ska ändras

Tabell 4. Slutlig skattning av samband mellan Steg, inkl. kriterier för betyget Godkänd, och *CEFR Levels*: Per enskilt färdighetsområde och totalt (sammanvägt)

S T E G	Kurs (exempel)	<i>CEFR Level</i> per färdighetsområde					Sammanvägd slutlig <i>CEFR level</i>
		Hör- förståelse	Muntlig interaktion	Muntlig produktion	Läs- förståelse	Skriftlig produktion	
7	<i>Eng C</i>	B2(hög) /=	B2 (hög) /?	B2 (hög) /-	B2 /=	B2 /=	B2 (hög)
6	<i>Eng B</i>	B2(hög) /=	B1 (hög) /+	B1 /+	[B1-B2] /+	B2 (låg) /+	B2
5	<i>Eng A</i>	B2 (låg) /=	B1 (hög) /=?	B1 /=?	[B1] /+	B1 /=?	B1 (hög)
4	<i>Eng 9</i>	B1-B2 /+	B1 (låg) /=	A2-B1 /?	B1 /-	B1 (låg) /=	B1 (låg)
3	<i>Mod.spr</i>	B1 /=	A2 (hög) /-	A2 /=	A2-B1 /?	A2-B1 /+	A2 (hög)
2	<i>Mod.spr</i>	B1 (låg) /-	A2 (hög) /-	A2 (låg) /=	A2 /=	A2 /+	A2
1	<i>Eng 5</i>	A1-A2 /=	A2 (låg) /+	A2 (låg) /=	A1-A2 /-	A1-A2 /+	A1-A2 *

* Dvs medelnivån för de två, som är A1 (hög)-A2 (låg)

Som framgår av tabellen påverkas inte de tidigare resultaten mycket efter tillägget av betygskriterierna. Det blir dock en liten förändring (dragning uppåt) när det gäller Steg 6, som får en något tydligare B2-profil. Annars är det många likhetstecken, och plus- och minustecken tenderar att ta ut varandra. För övrigt var heller inte mycket annat att vänta. Definitionen av betyget Godkänd bör ju ligga i linje med målbeskrivningen för resp Steg (och som ju kan betraktas som "minimimålet" för steget i fråga).

De sju stegen i språk i svensk skola sträcker sig alltså från hög A1-nivå till hög B2-nivå. Spännvidden är, i *CEFR*-termer, ungefär 3.5 nivåer. Detta motsvarar drygt hälften av de sammanlagt sex 'common reference levels' som är definierade i Council of Europe (2001).

Med endast obetydliga justeringar har denna skattning gällt under de två senaste läroplanerna. I den senaste sägs t.ex.: "Skolverkets officiella beskrivning av 2011 års kursplaners relation till referensramen är följande, sett till ingångsnivåer/betygssteget E i respektive språksteg: Steg 1–A1 (hög); Steg 2–A2; Steg 3–A2 (hög); Steg 4–B1; Steg 5–B1

(hög); Steg 6–B2; Steg 7–B2 (hög).” (Skolverket, 2012, s 28). (Se också Skolverket, 2011a, s 7).

En nederländsk undersökning

Från Nederländerna (CITO, Arnhem, och The Netherlands Institute for Curriculum Development, SLO) har rapporterats en studie med ungefär samma syfte som den föreliggande och som jag därför kort refererar här (för detaljer, se van Hest 2002 och van Hest, de Jong & Stoks, 2001). Uppgiften gick ut på att länka nationella mål i språk (’foreign languages’) till *CEFR*-nivåerna, dvs skalan A1-C2. Man gjorde bl.a. en innehållsanalys av målbeskrivningarna för följande gymnasieutbildningar (program) i det nederländska skolsystemet:

VWO	Pre-university education
HAVO	Senior general secondary education
VMBO	Pre-vocational secondary education
	1 Basic vocational program
	2 Middle-management vocational program
	3 Theoretical or combined program

Innehållsanalyserna gjordes med utgångspunkt i beskrivningar av varje programs olika övergripande mål, till vilka också kopplas mer konkreta exemplifierande kommentarer i form av en s.k. ”niveaumeter” (”level indicator”) med uppgifter om språkliga innehåll, svårighetsnivåer m.m.

De undersökta färdighetsområdena var bl.a. *engelsk läsförståelse, hörförståelse och muntlig förmåga* (de tyska och franska språken undersöktes också men redovisas inte här). Några resultat av direkt intresse för oss ges i Tabell 5. *CEFR*-nivåangivelserna avser det lägre resp det högre skiktet *inom* nivån, motsvarande mina beteckningar (låg) resp (hög) i avsnitten ”En närmare jämförelse” och ”Utvidgad jämförelse” ovan.

Tabell 5. Sambandet mellan kunskapsnivåer i nederländska program mål i engelska för *secondary education* och *CEFR*-nivåer enligt van Hest, de Jong & Stoks (2001)

		Reading	Listening	Speaking
VWO	Pre-university education	B2 (hög)	B2 (hög)	B2 (låg)
HAVO	Senior general secondary education	B2 (låg)	B2 (låg)	B1 (hög)
VMBO	Pre-vocational secondary Education			
	1. Basic vocational program	B1 (låg)	-	-
	2. Middle management voc progr	B1 (låg)	A2 (hög)	A2 (låg)
	3. Theoretical/combined program	B1 (hög)	B1 (låg)	A2 (hög)

Med tanke på att svenska och nederländska utbildningsmål i språk är ganska likartade kan man säga att utfallet överensstämmer ganska väl med de resultat jag kom fram till för våra svenska Stegs del (jämför Tabell 4). Resultatet är också i linje med erfarenheterna från en empirisk studie som vi tidigare genomförde i ett svensk-holländskt samarbete och som bl.a. gick ut på att göra vissa jämförelser mellan provdata genererade i våra två utbildningssystem (de Jong och Oscarson, 1990). Programmet *VWO* (högskoleförberedande) ligger i sin målbeskrivning på hög B2-nivå, dvs lika med vårt Steg 7 enligt resultaten i den här rapporten. Dock förefaller det som om målen för *HAVO* och *VMBO*, som ligger närmare våra yrkesprogram, är något lågt satta i förhållande till motsvarande svenska målangivelser.

Sammanfattningsvis torde man kunna säga att den nederländska studien ger visst stöd för de resultat som kommit fram i den föreliggande svenska undersökningen.

Diskussion

Avslutningsvis vill jag nämna något om en del iakttagelser och erfarenheter som jag gjort under arbetets gång och som kan vara till hjälp vid försök att värdera och använda resultaten. Först några ord om de skalsystem som jämförts (*CEFR* och Steg).

Ej helt jämförbara skalor

Innehållsligt skiljer sig de två bedömningssystemen åt i vissa avseenden. Så innefattar till exempel definitionerna av Steg också 'den kulturella komponenten' (kulturmålen), liksom förmåga till reflektion kring och organisation av inlärningsarbetet (metakognitiva mål). Dessa typer av mål saknas på det hela taget i *CEFR*. Å andra sidan bygger *CEFR* på vissa språkliga och kommunikativa kategorier som inte ingår i specifikationerna av Stegen (t.ex. *Note-taking*, *Audiovisual reception* och *Orthographic control*). Det är således viktigt att komma ihåg att ingetdera systemet har kunnat tas in i sin helhet i jämförelsen. Både Stegen och *CEFR* innehåller mer än vad som har varit rimligt eller möjligt att väga in här.

Otydlighet i beskrivningarna

En del deskriptorer visade sig egentligen vara lite för korta och vaga för att de skulle kunna tolkas och användas i den här jämförelsen. Exempel i Steg-systemet är "kunna informera muntligt på ett strukturerat sätt" (Steg 7, Muntlig produktion) och "Eleven talar begripligt och med sammanhang" (Steg 4, muntlig produktion, betyget G). I *Levels* finns exempel som 'Can agree and disagree with others' (*Informal discussion, A2*) och "Can narrate a story" (*Sustained monologue, B1*). Sådana beskrivningar ger egentligen inte tillräcklig information om innehållet i de mål som avses. *CEFR* saknar dessutom deskriptorer för vissa nivåer i en del skalor ("No descriptor available"). Detta bidrar också till en viss osäkerhet i jämförelsen totalt sett.

Skalornas uppbyggnad

Det bör vidare observeras att ingetdera skalsystemet är helt logiskt eller konsekvent uppbyggt om man strikt beaktar de begreppskategorier som legat till grund för utformningen av deskriptorerna, eller om man ser till systematiken i användningen av dem. Detta har förstås sina förklaringar men kan göra jämförelser ganska svåra. Det blir vid läsningen av skaltexterna ibland inte helt klart vad konstruktörerna tagit fasta på i sina formuleringar. Några exempel:

I de svenska Stegen refereras bara i något enstaka fall till det viktiga och ofta betonade målet “vilja och våga” (dvs att använda språket). Ett omnämnande förekommer i Steg 5, under muntlig interaktion (“vilja, våga och kunna utan förberedelse delta i samtal...”), men inte under någon annan interaktiv färdighet finns det med. Ett annat centralt färdighetsmål, “ha förmåga att bearbeta och förbättra den egna produktionen”, anknyts det till i en färdighet (Steg 5, skriftlig produktion), men det förekommer inte med avseende på någon annan färdighet.

Brist på konsekvens i det här avseendet kännetecknar i högre grad *Levels*. Där beror den dock på den speciella vetenskapliga metod man använde vid konstruktionen av hela skalsystemet. *Levels*-beskrivningarna kom att bestämmas genom en empirisk urvalsprocess där bara de deskriptorer som i praktiska studier visat sig fungera bra som nivåangivare (oavsett begreppslig typ) togs med i de slutgiltiga skalorna. Därför blev det också en ganska varierad blandning av språkliga dimensioner och förmågor som kom att ingå i *CEFR*-skalorna.

Även om det på det hela taget finns en tydlig allmän struktur i de två skalsystemen så är inget av dem helt systematiskt uppbyggt och de är naturligtvis heller inte kongruenta till innehållet. Det är snarare så att det finns vissa grundläggande överensstämmelser mellan dem, men att de samtidigt uppvisar vissa strukturella och innehållsliga skillnader som gör att försök till kalibrering av det slag som jag rapporterat här blir svåra och relativt ungefärliga. Andra författare har gjort liknande påpekanden (van Hest & Staatsen, 2002).

Avgränsning och möjlig uppföljning

I det här arbetet har jag jämfört *åsyftade* färdighetsnivåer som de *beskrivs* i dokumenten Council of Europe (2001) och Skolverket (2000; 2011a; 2011b). Det är här alltså inte fråga om en studie av *de facto uppnådda* nivåer, vare sig i ett *CEFR*- eller Steg-perspektiv. I fråga om Steg-beskrivningarna har jag utgått ifrån att dessa så att säga stämmer med verkligheten, dvs att elever som klarat de olika kurserna med godkänt betyg *på det hela taget* (genomsnittligen) också behärskar det som anges som mål för de motsvarande Stegen. Om det i realiteten förhåller sig på det sättet kan dock inte med säkerhet avgöras av den här eller liknande studier. I den nederländska undersökningen refererad ovan fann man t.ex. att de *faktiskt uppnådda* färdighetsnivåerna,

undersökta med hjälp av de reguljära nederländska examensproven (språktest), rätt ofta avvek från programmets *beskrivningar* av målen, "the intended levels". Avvikelserna gick både uppåt och nedåt. Engelsk läs- och hörförståelse tenderade att vara bättre i verkligheten än "på papperet", den muntliga förmågan däremot svagare.

En angelägen uppföljning är därför att t.ex. med hjälp av erfarna lärares bedömningar, och/eller med hjälp av existerande eller särskilda för syftet insamlade provdata, *empiriskt* fastställa uppnådda kursmål i *CEFR*-termer. Vi skulle då på ett någorlunda säkert sätt kunna bestämma hur olika genomgångna kurser med godkända elevresultat typiskt förhåller sig kunskapsmässigt till sekvensen av *Common Reference Levels* (A1-C2). Anvisningar för hur sådan validering av korrespondensen mellan stegangivelser och *CEFR*-nivåer kan göras har utarbetats av Europarådet.⁶ Med tanke på att *CEFR* fått en mycket snabb spridning, och av allt att döma kommer att få en allt större betydelse framöver som en internationellt erkänd referensram, är det viktigt att få en sådan studie genomförd.

I en ytterligare vidareutveckling av undersökningen skulle man kunna gå in på en granskning av de statistiska egenskaperna hos de deskriptorer som i slutändan kom att ingå i de olika *CEFR*-skalorna och som på något sätt kan kopplas till målformuleringar i Steg-systemet. På så sätt kunde ett bättre underlag för jämförelser skapas. Utgångspunkten vore lämpligen den fylliga beskrivning av det grundläggande utvecklingsarbetet med skalmodellen som ges i North (1995). Samtidigt kunde man jämföra med tillvägagångssättet i liknande arbete inom språkbedömningsprojektet DIALANG, som i mycket är anknutet till utarbetade principer och framtagna material i *CEFR*-projektet. (Jämför beskrivningar i Huhta m.fl., 2002.)

6 Se Council of Europe (2009) och fotnot 1 ovan.

Sammanfattning

En textbaserad nivåjämförelse har gjorts mellan beskrivningar av successiva kursmål i språk i den svenska skolan (Stegsystemet, 7 nivåer) och beskrivningar av kunskaper i språk enligt den europeiska *CEFR*-skalan (6 nivåer). Jämförelsen gav bl.a. följande resultat i starkt sammandrag:

- En *CEFR*-nivå svarar mot knappt två Steg i den svenska progressions-modellen.
- Nivåerna för godkänt kursbetyg sträcker sig över c 3.5 *CEFR*-nivåer (från övre delen av A1 till övre delen av B2).
- Nivåer i de två systemen korresponderar enligt följande tabell (beträffande kurser och kurskoder, se Tabell 2):

Tabell 6. Sammanfattning av samband mellan Steg/kurser i språk och *CEFR*-nivåer

STEG	<i>CEFR level</i>
7	B2 (hög)
6	B2
5	B1 (hög)
4	B1 (låg)
3	A2 (hög)
2	A2
1	A1 (hög)-A2 (låg)

Analysen visade att det finns vissa innehållsliga och begreppsliga skillnader mellan skalsystemen som gör strikt jämförelse mellan dem något svåra. Slutsatsen är dock att språkstegen tills vidare kan tolkas på *CEFR*-skalan i en mer allmän betydelse, i enlighet med utfallet av den här studien. För säkrare länkning rekommenderas kompletterande forsknings- och utvecklingsarbete, främst sådant som innebär kontrollerad mätning och kontroll av elevers faktiskt uppnådda kunskaper på de 7 kursnivåerna.

Efterskrift

Den här komparativa studien startade först som ett forskningsuppdrag från Skolverket år 2001 (Beslut, Dnr 37-2001-773). Genomförandet samt preliminära resultat och delrapporter diskuterades vid arbetsmöten på Skolverket 10/6 2002 och 19/12 2002 (sammankallande i båda var undervisningsrådet Ingela Nyman). Vid båda antogs vissa förslag till komplettering av arbetet och ändringar i en preliminär rapporttext infördes. Året därpå (18/8 2003) hölls ett heldagsmöte på Skolverket under rubriken "Jämförelser mellan svenska språkkursplaner och Common European Framework of Reference" med syfte att "diskutera fortsatt arbete med jämförelser mellan kursplanerna i språk och Framework" (sammankallande var undervisningsråden Eva Jönsson och Tommy Lagergren). Till detta möte var en reviderad version av rapporten (Oscarson 2002) utskickad som underlag för diskussionen.

På grund av ett sedan dess starkt ökande intresse för CEFR-konceptet och dess tillämpningar, både här hemma och internationellt, har originalrapporten i vissa delar vidarebearbetats och sammanfattats under 2014 (på eget initiativ). Referenser har också uppdaterats och kompletterats. Den föreliggande artikeltexten är resultatet av detta arbete.

Referenser

- Alderson, Charles (2005). *Diagnosing foreign language proficiency: the interface between learning and assessment*. London: Continuum.
- Andered, Bror (2001). *Europarådets Framework – en inspirationskälla för de nya kursplanerna*. I Skolverket (2001). *Språkboken. En antologi om språkundervisning och språkinläring*. Stockholm: Liber distribution.
- Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press and Council of Europe.
- Council of Europe (2002). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Case Studies*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Council of Europe (2009). *Relating language examinations to the Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment (CEFR). A Manual*. Strasbourg: Council of Europe, Language Policy Division. Tillgänglig 2015-01-16 på: <http://www.coe.int/t/dg4/>.
- Council of Europe (2013). *The European Language Portfolio*. Strasbourg: Council of Europe, Language Policy Division. Tillgänglig 2015-02-01 på <http://www.coe.int/t/dg4/education/elp/>.
- Erickson, Gudrun (2011). *Handle with care. Om referensramen och bedömning av språklig kompetens*. I *Språklärarens stora blå? En samling texter om Gemensam europeisk referensram för språk*. Uppsala universitet, Fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering.
- European Union (2013). *The Implementation of the Common European Framework for Languages in European Education Systems*. Study. Brussels: European Parliament, Policy Department B: Structural and Cohesion Policies. (Tillgänglig 2015-01-16 på: <http://www.europarl.europa.eu/studies>).

- Huhta, Ari, Luoma, Sari, Oscarson, Mats, Sajavaara, Kari, Takala, Sauli & Teasdale, Alex. (2002). DIALANG – A Diagnostic Language Assessment System for Learners. I Council of Europe (2002). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Case Studies. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- de Jong, John & Oscarson, Mats (1990). Cross-National Standards: A Dutch-Swedish Collaborative Effort in National Standardized Testing. *AILA Review*, 7, 1990, s 62-78.
- North, Brian (1995). The Development of a Common Framework Scale of Language Proficiency: Based on a Theory of Measurement. PhD thesis. Thames Valley University.
- North, Brian (1995). Relating Language Examinations to the Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR). Further Material on Maintaining Standards across Languages, Contexts and Administrations by exploiting Teacher Judgment and IRT Scaling. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- North, Brian (2014). The CEFR in Practice. Cambridge: Cambridge University Press, English Profile Studies 4.
- Oscarson, Mats (2002). En Steg/CEFR-jämförelse. Skolverket, Stockholm, och Institutionen för didaktik och pedagogisk profession, Göteborgs universitet. Opublicerad rapport.
- Skolverket (2000). Språk: Kursplaner, betygskriterier och kommentarer. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket (2009). Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning. Stockholm: Skolverket Fritzes. Tillgänglig 2015-02-02 på <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2144>.
- Skolverket (2011a). Kommentarmaterial till kursplanen i engelska. Stockholm: Skolverket (Fritzes). Tillgänglig 2015-02-02 på: <http://www.skolverket.se/2.5248?page=search&website=&q=Kommentarmaterial+till+kursplanen+i+engelska&search=S%C3%B6k>.
- Skolverket (2011b). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. Stockholm: Skolverket (Fritzes).

- Skolverket (2011c). Om ämnet moderna språk. Bakgrund och motiv. Tillgänglig 2015-02-02 på <http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-ochkurser/gymnasi utbildning/> (se Alla kommentarer).
- Skolverket (2012). Bedömning av språklig kompetens – En studie av samstämmigheten mellan Internationella språkstudien 2011 och svenska styrdokument. Skolverkets aktuella analyser. Stockholm: Skolverket.
- Stenberg, Gunnar (2013). Bedömningsaspekter i språk – vad och hur? LMS Lingua 3/2013, s 9-13.
- Uppsala universitet (2001). Europeisk språkportfolio 16+. Uppsala: Uppsala universitet, Fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering.
- van Hest, Erna, de Jong, John & Stoks, G. (2001). Relating the CEF with school leaving exams in the Netherlands. Cito group & SLO (Specialisten in leerprocessen): Enschede, Nederländerna.
- van Hest, Erna & Staatsen, Francis (2002). Dutch language qualifications in a European perspective. Summary. Cito group & SLO (Specialisten in leerprocessen): Enschede, Nederländerna.